

Konkordato ve Alacakların Akıbeti

CUMHUR İNAN BİLEN
Eski Hesap Uzmanı, YMM
Bağımsız Denetçi

SELİN GÜLER
Gazi Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi,
Denetçi Yardımcısı

Öz

Son günlerde meydana gelen makroekonomik göstergelerdeki (döviz kurları, faiz oranları, enflasyon, cari açık, işsizlik, vb.) dalgalanmaların, ekonomik ortamda etkisini artarak hissettiren finansal belirsizliklerin ve siyasi&ekonomik gelişmelerin, borçlanma maliyetlerinde gerçekleşen artışların; resmi yetkililerin açıklamalarına göre 400 civarı işletmenin konkordato ilan etmesine sebep olduğu bilinmektedir. Borçlarını yargı organı gözetiminde yapılandırmak isteyen iyi niyetli borçluların, ticari yaşamlarını devam ettirmek ve iflastan kaçınmak adına konkordatoya başvurduğu yadsınamaz bir gerçektir. Esasen, konkordato müessesesi, İcra ve İflas Kanunu'nun yürürlüğe girdiği 1932'den beri var olmakla birlikte, 7101 sayılı Kanun'la yapılan değişikliklerle birlikte konkordato müessesesinin işlevselliği arttırılmıştır. Ekonomide yaşanan olumsuz gelişmelerin (faiz ve döviz kurlarında yaşanan volatilitenin) yanı sıra 7101 Sayılı İcra ve İflas Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile iflasın ertelenmesi müessesesinin kaldırılması da ödeme güçlüğü ya da likidite baskısı hisseden firmalar açısından ilan edilen konkordato sayısının artmasında önemli bir etki yaratmıştır. Bunun yanı sıra; ticari alacakların, konkordato ilan eden işletme alacaklısı ve borçlusunu cepheden vergi kanunlarına göre dönem sonu işlemlerinde nasıl değerlendirileceği vergi matrahını etkileyen önemli ve güncelliği giderek artan bir konu olmaya devam etmektedir. İşbu makale; işletmelerin neden konkordato ilan etmek yoluna gittiği, konkordatonun borçlu ve alacaklılar açısından ne anlama geldiği, konkordato ve iflas erteleme arasındaki farkların neler olduğu, konkordatoda alacaklıların akıbeti ve konkordato müessesesinin vergi hukuku açısından sonuçları hakkında ilgilileri aydınlatmak üzere hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Konkordato, İflas Erteleme, Karşılık, Şüpheli Alacaklar, Şüpheli Alacak Karşılığı, Değersiz Alacaklar, Vazgeçilen Alacaklar.

1. GİRİŞ

İflas erteleme, borca batık olan işletmeler tarafından 31 Temmuz 2016 tarihine kadar sıklıkla başvurulmuş bir icra ve iflas kurumu müessesesiydi. Bilindiği üzere, iflas erteleme kararının alınması, 31 Temmuz 2016 tarihli 29787 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 669 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile olağanüstü halin devamı boyunca yasaklanmıştı. 15 Mart 2018 tarihli 30361 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 7101 Sayılı İcra ve İflas Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik

Yapılması Hakkında Kanun ile konkordato müessesesinin işlevselliği artırılarak iflas erteleme müessesesi yürürlükten kaldırılmıştır. 7101 Sayılı İcra ve İflas Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile amaçlanan; iflas erteleme kurumunun yürürlükten kaldırılması, konkordato kurumunun yeniden düzenlenmesi, geçici konkordato mühleti kurumunun ihdas edilmesi, konkordato komiseri ile alacaklılar kurulunun görev ve yetkilerinin düzenlenmesi, konkordatonun tasdiki şartları ile konkordatonun

tasdik edilmemesi ve borçlunun iflası hâlinin düzenlenmesi, kesin mühletin alacaklılar, borçlular ve sözleşmelerin sona erdirilmesi bakımından sonuçlarının düzenlenmesidir. İflas erteleme müessesesinin yerine; 2004 Sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun (İİK'nin) 285 ile 309'uncu maddelerinde, borçlunun alacaklıları ile müzakere yoluyla anlaşmasını ve bu anlaşmanın mahkeme tarafından tasdik edilmesini esas alan konkordato müessesine ilişkin hükümler düzenlenmiştir. Konkordato ile sermaye şirketlerinin yanı sıra şahıs şirketlerine ve bireylere de borçlarını uzlaşma yoluyla yeniden yapılandırma imkânı tanınmıştır.

Konkordato uygulaması konusunda 8 aylık uygulama neticesinde, düzenlemenin Mart 2018'deki ihdas amacıyla öngörülen iyi niyetli sonuçların alınamadığı, alacaklı borçlu yararlarının yeterince dengelenip korunamadığı, farklı mahkemelerin konuya yaklaşımı açısından uygulama farklılıkları bulunduğu anlaşılmış ve özellikle alacaklı finansal kuruluşlar nezdinde önemli ve haklı itirazlar oluşmasına neden olunmuştur. Nitekim, konkordato konusunda kamuoyunda dile getirilen eleştiriler dikkate alınarak Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne (TBMM'ye) 27 maddeden oluşan yeni bir kanun teklifi sunulmuş ve kanun teklifi yasalaşmış olup 19.12.2018 tarih ve 30630 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. 7155 Sayılı Abonelik Sözleşmesinden Kaynaklanan Para Alacaklarına İlişkin Takibin Başlatılması Usulü Hakkında Kanun'un gerekçesi olarak; konkordato düzenlemesinin ihlal edildiği ve kötüye kullanımının söz konusu olduğu belirtilmektedir. Bu kapsamda; anılan kanunda aşağıdaki yeni düzenlemelere yer verilmiştir:

- Konkordatoya başvuru yapılırken sunulan denetim raporunu düzenleyen bağımsız denetim şirketlerine, kamu yararına denetim yapma kıstası getirilmesi ve kamu yararına denetim yapan bağımsız denetim şirketlerinin vereceği denetim raporlarında yer alan hatalardan ve değerlendirmelerden bağımsız denetçinin sorumlu olacağı söz konusudur (Anılan Kanun 14. madde).

- Yine, uygulamada konkordato komiserinin görevlendirilme metodundan kaynaklı sorunların çözümünü amacıyla ilgili maddelerde değişiklik önerilmektedir. Bunun yanı sıra, söz konusu yasa teklifi öncesinde konkordato başvurusunda bulunabilmek için finansal analiz raporunun düzenlenmesi yeterliken, yeni kanun teklifi ile konkordato başvurusunda bulunabilmek için **“makul güvence veren denetim raporu ile dayanaklarının”** mahkemeye ibraz edilmesi gerekmektedir (Anılan Kanun 13/(e) maddesi).

- Ayrıca, denetimin standardı netleştirilmekte ve söz konusu denetim raporunun Türkiye Denetim Standartlarına göre hazırlanması şart koşulmaktadır (Anılan Kanun 13/(e) maddesi).

- Bu kanun ile birlikte, konkordato talep eden borçlu hakkında geçici mühlet kararı verilebilmesine dayanak teşkil edecek şekilde, borçlunun mali durumunu net bir şekilde ortaya koyan ve konkordato ön projesinde yer alan teklifin gerçekleşeceği hususunda makul güvence veren bir denetim raporunun mahkemeye sunulması gerekecektir.

- Bunun dışında, 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'na Geçici Madde 15 eklenerek; geçici maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce (19.12.2018 öncesi) gerçekleşen konkordato talepleri için, geçici maddenin yürürlüğe girmeden önceki hükümlerin uygulanacağı belirtilmiştir.

2. İŞLETMELER NEDEN KONKORDATO İLAN EDERLER?

İşletmelerin konkordato ilan etmelerine, ekonominin geneline yayılmış işletme dışı (dışsal faktörler) nedenler gibi işletme içi nedenler de sebep olabilmektedir. Bu nedenler makroekonomik ve mikroekonomik olarak tasnif edilebilmektedir.

2.1. Makroekonomik Nedenler

Makro nedenler, işletmeden bağımsız olarak gerçekleşen, işletmenin müdahalede bulunamadığı fakat etkisi altında kaldığı işletme dışı faktörler olarak ifade edilebilmektedir.

Özellikle son aylarda döviz kurlarında meydana gelen dalgalanmalar, işletmelerin konkordato ilan etmelerinde başlıca makro nedenler arasındadır. 2018 yılı Ocak ayında, 1\$ yaklaşık 3,70 TL iken 2018 Eylül ayına gelindiğinde 1\$ neredeyse 7,20 TL seviyelerine ulaşmıştır. Bu durum işletmelerin döviz borçlarının Türk Lirası cinsinden değerini artırmış ve özellikle döviz geliri olmaksızın yabancı para cinsinden borç kullanan işletmeler açısından vadesi gelen döviz borçlarının ödenememesine neden olmuştur. Ayrıca, işletmelerin döviz varlıkları ile döviz borçları arasındaki dengeyi bozarak, döviz varlıklarına kıyasen döviz borçlarının tutarını artırmıştır. Bu durum işletmelerde döviz pozisyon açığı meydana getirerek, işletmelerin kambiyo zararlarını artırmış ve nakit akışlarını ciddi anlamda olumsuz etkilemiştir.

İşletmelerin konkordato ilen etmesinde bir başka makroekonomik neden olarak; Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası'nın (TCMB'nin) fiyat istikrarını koruyabilmek adına yapmış olduğu faiz artırımları ile

%20 seviyelerinde olan faiz oranlarının %35-40'lara ulaşması gösterilebilir. Faiz oranlarında meydana gelen artışlar işletmelerin borçlanma maliyetlerini artırarak işletmelerin kolay kredi bulma imkanını kısıtlamış ve borçlarını sürdürülebilir olmaktan alıkoymuştur. Yaşanan siyasi gelişmelerin de etkisiyle bankaların yurtdışı sendikasyon kredilerini yenileme imkânları daralmıştır. Aynı zamanda ekonomide yaşanan sorunlar ve belirsizlikler nedeniyle sistem dışına mevduat çıkışı yaşanmıştır. Bunun sonucunda kredi faizlerinde artış meydana gelmiştir. Bu durum, TCMB'nin yapmış olduğu faiz artırımının ekonomide yarattığı daraltıcı etkisini daha da pekiştirmiştir.

Bunun yanı sıra; yavaşlayan ekonomik aktiviteden kaynaklanan talepte yaşanan daralmalar, işletme satışlarında ve kârlılığında azalışlara neden olmuştur.

Bilindiği üzere, reel sektör ile finansal sektör birbirinin aynası niteliğindedir. Kullanılan krediler; işletme bilançosunun pasifinde yer alırken, banka bilançosunun aktifinde yer almaktadır. Bir başka ifade ile işletmelerin kaynak yapısında meydana gelen deformasyonlar, bankaların varlık yapısına etki ederek rasyolarının bozulmasına neden olabilecektir.

Açıklanan bu nedenlerden dolayı; hem işletmelerin gelirleri üzerinde bir azalış yaşanmış, hem de ekonomide meydana gelen daralma nedeniyle, bankaların kaynak maliyetlerindeki artıştan kaynaklı finansman giderlerinde artış söz konusu olmuştur. İşletmelerin net kârlılığı, ekonomide yaşanan tüm bu olumsuz gelişmelerden etkilenmiş ve işletmeler bu nedenle faaliyetlerini sürdürmekte zorlanır hale gelmiştir. Yaşanan problemlerin işletmeler üzerindeki en önemli etkisi, yarattığı likidite baskısıdır. İşletmelerin yürüttüğü faaliyetler kârlı olsa bile nakdi yönetmekte zorlanıldığı için likidite baskısı altında kalmıştır. Bu sebeple esasen kârlı olan ve borca batık durumda olmayan (aktiflerinin değeri pasiflerinin değerinden fazla durumda olan işletmeler) bile iflas etme noktasına sürüklenmiştir.

2.2. Mikroekonomik Nedenler

Mikroekonomik nedenler; işletme kaynaklı olan, işletmenin etki edebildiği ve işletme içinde yaşanan sorunlardan meydana gelen faktörler olarak ifade edilebilmektedir. İyi planlanmamış finansal politikalar, stratejik yönetim hataları, satışlarda iç Pazar ağırlıklı çalışılması nedeniyle ülke riskinin çeşitlendirilmemiş olması, döviz geliri olmadan yabancı para cinsinden

borçlanması, Türk Lirası cinsinden kullanılan kredilerde de sabit faizli krediler yerine değişken faizli kredilerin tercih edilmiş olması ya da teminata bağlanmamış piyasa alacaklarının tahsilinde yaşanan problemler mikro nedenler arasındadır.

Bunun dışında ülkemizde mikroekonomik nedenlerden bu dönemde en çok göze çarpanının; özellikle küçük ve orta boy işletmelerde nakit akışının günlük bazda takip edilmemesi ve işletme bilançolarında uzun vadeli yatırımların kısa vadeli kaynaklarla finanse edilmesi şeklinde kendisini gösteren vade uyumsuzluğu problemi olduğu gözlemlenmiştir. İşletmelerin alacaklarını vadeli olarak tahsil edebilirken özellikle piyasada yaşanan bozulma nedeniyle ticari borçlarını ve özellikle de finansal borçlarını peşin veya vadesinden ödeme durumunda kalmaları, işletmelerin likidite baskısını daha derinden hissetmelerine neden olmaktadır.

3. KONKORDATO

3.1. Konkordato Nedir?

İtalyanca “concordato” kelimesinden türetilerek dilimize geçmiş olan konkordato kelimesi, Türk Dil Kurumu sözlüğünde, 1) (ekonomi, hukuk) Anlaşmalı iflas 2) (tarih) Papalık makamıyla başka hükümetler arasında yapılan anlaşma olarak tanımlanmaktadır.

Borçlarını, vadesi geldiği halde ödeyemeyen veya vadesinde ödeyememe tehlikesi altında bulunan herhangi bir borçlu, vade (mühlet) verilmek veya tenzilat (indirim) yapılmak suretiyle borçlarını ödeyebilmek veya muhtemel bir iflastan kurtulmak için asliye ticaret mahkemesinden konkordato talep edebilir.¹ Başka bir ifadeyle, borçlunun yaşadığı mali darboğaz neticesinde, likiditesi borç ve faiz ödemelerine yetmeyen ve halihazırdaki borç ve faiz yükümlülüklerine kıyasen daha az tutarda borçlarını ödeyip ticari faaliyetine devam etmek isteyen borçluların tercih edeceği bir müessesedir. Konkordato, borçlu ile alacaklılar arasında sağlanacak anlaşmaya dayanan, mahkeme tarafından tasdik edilen ve borçların yapılandırılmasını sağlayan bir uygulamadır.

Konkordato; elinde olmayan sebeplerle mali durumu bozulmuş olan ve borçlarını ödeyip (özellikle ticariler açısından) ticari faaliyetlerini devam ettirmek isteyen dürüst borçluların korunması ve bu borçluların alacaklıları arasında eşitliğin sağlanması amacıyla kabul edilmiş bir icra ve iflas hukuku kurumudur.²

1 Mustafa Yavuz, Konkordato Talebi Üzerine Mahkemece Verilen Mühlet Kararlarının Amme Alacaklarına Etkisi. Vergi Sorunları, 362

2 Orhan Eroğlu, Uygulamada Konkordato (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018), 21.

İflas talebinde bulunabilecek her alacaklı, gerekçeli bir dilekçeyle, borçlu hakkında konkordato işlemlerinin başlatılmasını isteyebilir (İİK md. 285). Bunun yanı sıra, iflas ertelemeye olduğu gibi sadece sermaye şirketleri ile kooperatifler değil; şahıs firmaları, kooperatifler, dernekler, vakıflar ve şahıslar da konkordato talebinde bulunabilir.

İİK m. 285 hükmü gereğince konkordato süreci, iflasa tabi olsun ya da olmasın borçlunun yahut iflasa tabi borçlunun iflasını isteyebilecek olan alacaklının ticaret mahkemesinden geçici mühlet talep etmesi ile başlamaktadır. İİK m. 285’de yer alan “herhangi bir borçlu” ibaresi, konkordato talep edilebilmesi için kişinin iflasa tabi kişilerden olma zorunluluğunun bulunmadığı sonucuna bizi ulaştırmaktadır.³

3.2. Konkordato Türleri

Konkordatoyu üç kategoride sınıflandırabiliriz. Bunlar; yapılış tarzına göre konkordato, yapılış zamanına göre konkordato ve yapılış amacına göre konkordato şeklinde tasnif edilebilmektedir.

3.2.1. Yapılış Tarzına Göre Konkordato

3.2.1.1. Vade Konkordatosu

Anılan bu konkordato sınıflandırmasına göre, vazgeçilen bir alacak söz konusu değildir. Esas olan; borçluya borcunu ödeyebilmesi için ilave süre verilmesidir. Vade konkordatosunda borçlar, belirli bir vadeye ya da taksitlere bağlanabilmektedir.

Konkordato taleplerinde borçlular genellikle borçlarının tamamını bir anda ödeme gücünden mahrumdur. Bu nedenle borçların belli bir vadede ödenmesi, borcun vaat edilen miktarda ödenmesi açısından önemlidir.⁴

3.2.1.2. Tenzilat (Yüzde) Konkordatosu

Borçlunun, alacaklarına belli bir yüzde oranında ödemede bulunmayı garanti ettiği; buna karşılık da alacaklıların, alacaklarının belli bir yüzdesinden vazgeçtiği konkordato türüne tenzilat konkordatosu denilmektedir. Tenzilat konkordatosunda borçlu, borçlarının konkordato kabul edilen yüzdesini ödemekle borçlarının tamamından kurtulabilmektedir. Alacaklının, alacağından feragat etmesi temeline dayanmaktadır.

Konkordato taleplerinin büyük bir çoğunluğunda tenzilat söz konusudur. Çünkü, borcun tamamını ödeyemeyen borçlunun tenzilat konkordatosu talep etmekten başka çaresi bulunmamaktadır.⁵

3.2.1.3. Karma Konkordato

Uygulamada en sık rastlanan ve tercih edilen konkordato türüdür. Hem vade hem de tenzilat konkordatosunu bünyesinde barındırmaktadır. Buna göre, alacağın belirli bir yüzdesinde indirim ve vade uzatımı söz konusudur.

Eğer borçlu hem bir miktar tenzilat hem de bir vade belirlenmesi halinde tüm borçlarından kurtulabilecekse ve alacaklılar da iflasın tasfiyesi halinde konkordatodan önceki aşamada alacaklarından daha az bir miktar alacaklarsa ya da alacaklarına hiç kavuşamayacaklarsa bu konkordato türünün seçilmesi isabettir. Konkordato taleplerinin büyük bir kısmı hem tenzilat hem de vade içermektedir.⁶

3.2.2. Yapılış Zamanına Göre Konkordato

3.2.2.1. İflas Dışı Adi Konkordato

Anılan bu konkordato türünün temel amacı borçlunun iflastan kurtulmasıdır. Bu nedenle bu konkordato türüne aynı zamanda iflas önleyici konkordato da denilmektedir. Borçlunun borçlarını zamanında ödeyebilmesi ve iflas etmekten kurtulması amacına hizmet etmektedir. Makalemizin bundan sonraki kısımlarında, iflas dışı adi konkordato üzerinden yorumlarımıza devam edeceğiz.

3.2.2.2. İflas İçi Adi Konkordato

İflas içi konkordatoda borçlu iflas etmiş ve iflas prosedürü başlamıştır. Ancak böyle bir durumda olan borçlu, iflastan kurtulmak ve hatta itibarının iade edilmesi amacıyla iflas alacaklılarıyla anlaşmaya varabilir. Müflisin teklif ettiği konkordato ticaret mahkemesi tarafından kabul ve tasdik edilirse, müflis hakkındaki iflas hükmü ve sonuçlarıyla ortadan kalkar.⁷

3.2.3. Yapılış Amacına Göre Konkordato

3.2.3.1. Borçların Tasfiyesi Amacıyla Konkordato

Borçların tasfiyesine yönelik konkordatoda borçlu, borçlarından kurtulmak amacındadır. Bu nedenle borç-

3 Orhan Eroğlu, Uygulamada Konkordato (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018), 26.

4 Orhan Eroğlu, Uygulamada Konkordato (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018), 23

5 Orhan Eroğlu, Uygulamada Konkordato (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018), 23

6 Orhan Eroğlu, Uygulamada Konkordato (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018), 24

7 Orhan Eroğlu, Uygulamada Konkordato (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018), 24

larını ödemek maksadıyla alacaklılara teklifte bulunmaktadır. Yukarıda anlatılan konkordato türlerinin hepsi aynı zamanda birer borçların tasfiyesi suretiyle konkordato teşkil etmektedir.⁸

3.2.3.2. Mal Varlığının Terki Suretiyle Konkordato

Bu konkordato türünde borçlunun mal varlığı, tasfiye etmeleri konusunda alacaklılara terk edilmektedir. Mal varlığının terki suretiyle konkordatonun sonucunda borçlunun ticari faaliyetine devam etmesi söz konusu değildir.⁹

3.3. Konkordato Başvurusunda Yetkili Mercii

Konkordato için hangi mahkemeye başvuru yapılacağı noktasında ayırt edici unsur, borçlunun konkordato başvurusu öncesinde iflasa tabi olup olmadığıdır. Eğer, borçlu iflasa tabi ise muamele merkezinin bulunduğu asliye ticaret mahkemesine; merkezi yurt dışında ise merkez şubenin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesine başvuru yapılabilecektir. Borçlu iflasa tabi değilse, borçlunun yerleşim yerindeki asliye ticaret mahkemesine başvuru yapılabilecektir.

3.4. Konkordato Talebinde Eklenenecek Belgeler

Konkordato talebinde eklenecek belgeler 2004 Sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 286. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre;

1) Borçlunun borçlarını hangi oranda veya vadede ödeyeceğini, bu kapsamda alacaklıların alacaklarından hangi oranda vazgeçmiş olacaklarını, ödemelerin yapılması için borçlunun mevcut mallarını satıp satmayacağını, borçlunun faaliyetine devam edebilmesi ve alacaklılara ödemelerini yapabilmesi için gerekli malî kaynağın sermaye artırımı veya kredi temini yoluyla yahut başka bir yöntem kullanılarak sağlanacağını gösteren **konkordato ön projesi** (İİK 286/a md.)

2) **Borçlunun malvarlığının durumunu gösterir belgeler**; borçlu defter tutmaya mecbur kişilerden ise Türk Ticaret Kanununa göre hazırlanan son bilanço, gelir tablosu, nakit akım tablosu, hem işletmenin devamlılığı esasına göre hem de aktiflerin muhtemel satış fiyatları üzerinden hazırlanan ara bilançolar, ticari defterlerin açılış ve kapanış tasdikleri ile elektronik ortamda oluşturulan defterlere ilişkin e-defter berat bilgileri, borçlunun malî durumunu açıklayıcı diğer bilgi ve belgeler, maddi ve maddi olmayan duran varlıklara ait olup defter değerlerini içeren listeler, tüm alacak

ve borçları vadeleri ile birlikte gösteren liste ve belgeler (İİK 286/b md.)

3) **Alacaklıları, alacak miktarlarını ve alacaklıların imtiyaz durumunu gösteren liste** (İİK 286/c md.)

4) Konkordato ön projesinde yer alan teklife göre **alacaklıların eline geçmesi öngörülen miktar ile borçlunun iflâsı hâlinde alacaklıların eline geçebilecek muhtemel miktarı karşılaştırmalı olarak gösteren tablo** (İİK 286/d md.)

5) Sermaye Piyasası Kurulu veya Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunca yetkilendirilen bağımsız denetim kuruluşu tarafından hazırlanan ve konkordato ön projesinde yer alan teklifin gerçekleşmesinin kuvvetle muhtemel olduğunu gösteren **finansal analiz raporları ile dayanakları**. Şu kadar ki bu şart 3/6/2011 tarihli ve 635 sayılı Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 28 inci maddesi kapsamında küçük işletmeler bakımından uygulanmaz (İİK 286/e md.)

2004 Sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 286. maddesinde yer alan belgeler öz itibariyle; borçların hangi oranda ve vadede ödeneceğini, borçların ödenmesi amacıyla işletme bilançosunda yer alan varlıklardan hangilerinin ne oranda veya vadede ödeneceğini ve gerekli finansal kaynağın nasıl temin edileceğini kapsamaktadır. Bunun yanı sıra; borçlu, mahkeme veya konkordato komiseri tarafından istenebilecek diğer belgeleri ibraz etmekle zorunlu tutulmuştur.

Ayrıca; konkordato talebinde bulunan tarafın, mahkemeye yapılan başvuru esnasında Adalet Bakanlığı tarafından yürürlüğe konulan tarifeye göre gider avansını ödemesi gerekmektedir.

3.5. Konkordatoda Süreler

2004 Sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 287. ve 289. maddelerinde düzenlenmiş olup "**geçici mühlet**" ve "**kesin mühlet**" olarak konkordato sürecinde süre bakımından ayrıma gidilmiştir.

3.5.1. Geçici Mühlet

Konkordato talebi ve konkordatonun tasdiki işlemleri 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK) m. 382/2-f/6,7'ye istinaden birer çekişmesiz yargı işidir. Konkordato talebi başlı başına bir davadır. Bu nedenle konkordato geçici mühlet talebini içeren dilekçe,

8 Orhan Eroğlu, Uygulamada Konkordato (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018), 25

9 Orhan Eroğlu, Uygulamada Konkordato (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018), 26

HMK m. 119/1 uyarınca dava dilekçesinde bulunması gereken tüm hususları taşımalıdır. Dilekçede bir eksiklik olması halinde ise HMK M. 119/2 uyarınca bu eksiklikler mahkeme tarafından talepte bulunana tamamlattırılmalı aksi takdirde davanın açılmamış sayılmasına karar verilmelidir.¹⁰

Konkordato başvurusu esnasında ibraz edilen belge ve kayıtların makul süre içinde ve eksiksiz olarak sunulması halinde geçici mühlet kararı verilir. Mahkeme, geçici mühlet kararıyla birlikte konkordatonun başarıya ulaşmasının mümkün olup olmadığını yakından incelenmesi amacıyla bir geçici konkordato komiseri görevlendirir. Alacaklı sayısı ve alacak miktarı dikkate alınarak gerektiğinde üç komiser de görevlendirilebilir. Tayin edilen komiser ya da komiserlerin buradaki görevi, konkordatonun başarıya ulaşmasının mümkün olup olmadığını incelemektir. Komiserler geçici mühlet kararının verilmesiyle atanır ve görevlerine başlar.¹¹

Geçici mühlet üç aydır. Mahkeme bu üç aylık süre dolmadan borçlunun veya geçici komiserin yapacağı talep üzerine geçici mühlet en fazla iki ay daha uzatılabilir, uzatmayı borçlu talep etmişse geçici komiserin de görüşü alınır. Geçici mühletin toplam süresi beş ayı geçemez (İİK 287. md.).

Borçlu İİK m. 286'da belirtilen belgeleri eksiksiz olarak konkordato geçici mühlet talebine ilişkin dilekçesine eklerse, mahkeme derhal geçici mühlet kararı verecek ve İİK m. 287/1'de belirtilen tedbirleri de alacaktır. Mahkeme aynı zamanda geçici mühlet kararıyla borçlunun tasarruf yetkisini kısmen veya tamamen kısıtlayarak, yapacağı tasarruf işlemlerini komiserin onayına da tabi tutabilir. Kısıtlama miktar olarak yapılabileceği gibi, sınırlı sayıda işlem olarak da belirtilebilir.¹²

Geçici mühlet, kesin mühletin sonuçlarını doğurur (İİK 288. md.).

Mahkemece geçici mühlet kararı, ticaret sicili gazetesinde ve Basın-İlan Kurumunun resmî ilân portalında ilân olunur ve derhâl tapu müdürlüğüne, ticaret sicili müdürlüğüne, vergi dairesine, gümrük ve posta idarelerine, Türkiye Bankalar Birliğine, Türkiye Katılım Bankaları Birliğine, mahallî ticaret odalarına, sanayi odalarına, taşınır kıymet borsalarına, Sermaye Piyasası Kuruluna ve diğer lazım gelen yerlere bildi-

rilir. İlanda ayrıca alacaklıların, ilândan itibaren yedi günlük kesin süre içinde dilekçeyle itiraz ederek konkordato mühleti verilmesini gerektiren bir hâl bulunmadığını delilleriyle birlikte ileri sürebilecekleri ve bu çerçevede mahkemedan konkordato talebinin reddini isteyebilecekleri belirtilir (İİK 288. md.).

3.5.2. Kesin Mühlet

Geçici mühletin bitmesini müteakip kesin mühlet süresi başlar. Kesin mühletin başlama tarihi; geçici mühlet üç ay ise üç aylık sürenin bitimi, geçici mühlet süresi uzatıldı ise uzatılan sürenin son gününü takip eden gündür. İİK m. 289/1'e istinaden kesin mühlete ilişkin karar, geçici mühlet süresi içerisinde verilmelidir.¹³

Konkordatonun başarıya ulaşmasının mümkün olduğunun anlaşılması halinde borçluya bir yıllık kesin mühlet verilir. Mahkemece, kesin mühlet kararıyla beraber veya kesin mühlet içinde uygun görülecek bir zamanda yedi alacaklıyı geçmemek, herhangi bir ücret takdir edilmemek ve tek sayıda olmak kaydıyla ayrıca bir alacaklılar kurulu oluşturulabilir. Bu durumda alacaklıları, hukuki nitelik itibarıyla birbirinden farklı olan alacaklı sınıfları ve varsa rehinli alacaklılar, alacaklılar kurulunda hakkaniyete uygun şekilde temsil edilir. Alacaklılar kurulu oluşturulurken komiserin de görüşü alınır. Alacaklılar kurulu her ay en az bir kere toplanır ve hazır bulunanların oy çokluğuyla karar alır. Komiser bu toplantıda hazır bulunarak alınan kararları toplantıya katılanların imzasını almak suretiyle tutanağa bağlar (İİK 289. md. 2. ve 4. fıkra).

Güçlük arz eden özel durumlarda kesin mühlet, komiserin bu durumu açıklayan gerekçeli raporu ve talebi üzerine mahkemece altı aya kadar uzatılabilir. Borçlu da bu fıkra uyarınca uzatma talebinde bulunabilir; bu takdirde komiserin de görüşü alınır. Her iki halde de uzatma talebi kesin mühletin sonra ermesinden önce yapılır ve uzatma kararı vermeden önce, varsa alacaklılar kurulunun da görüşü alınır (İİK 289. md. 5. fıkra). Konkordato süreci verilen uzatmalarla birlikte (azami (3+2) 5 ay geçici mühlet+azami (12+6) 18 ay kesin mühlet olmak üzere) 23 ay, fakat konkordatonun tasdikine ilişkin bir karar verilemeyecek ise mahkeme komiserinin düzenleyeceği bir rapor dahilinde 6 ay daha uzatılarak toplam 29 ayı geçememektedir.

10 Orhan Eroğlu, Uygulamada Konkordato (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018), 33

11 Orhan Eroğlu, Uygulamada Konkordato (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018), 45-46

12 Orhan Eroğlu, Uygulamada Konkordato (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018), 48

13 Orhan Eroğlu, Uygulamada Konkordato (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018), 53

İİK M. 294/1 hükmü gereğince kesin mühlet içerisinde 6183 Amme Alacakları Tahsil Usulü Hakkında Kanun kapsamındaki takiplerde dahil olmak üzere borçluya karşı hiçbir takip yapılamaz ve mühlet kararından önce yapılan takipler de olduğu yerde durur. Ayrıca kesin mühlet içerisinde alınmış ya da alınacak ihtiyati tedbir ve ihtiyati haciz kararları da uygulanmaz.¹⁴

Konkordato talebi ile amaçlanan iyileşmenin, kesin mühletin sona ermesinden önce gerçekleştiğinin komiserin yazılı raporuyla mahkemeye bildirilmesi üzerine mahkemece re'sen, kesin mühletin kaldırılarak konkordato talebinin reddine karar verilir (İİK m. 291).

Kesin mühlet süresi içerisinde; işletmenin mali durumunun iyileşmesi sonucu mahkeme tarafından konkordatonun reddine karar verilebileceği gibi (yukarıda değinilmiştir), iflasın açılması için de konkordato talebinin reddine ilişkin karar verilebilir.

İflasa tabi borçlu bakımından, kesin mühletin verilmesinden sonra aşağıdaki durumların gerçekleşmesi halinde komiserin yazılı raporu üzerine mahkeme kesin mühleti kaldırarak konkordato talebinin reddine ve borçlunun iflasına re'sen karar verir:

a) Borçlunun mal varlığının korunması için iflasın açılması gerekiyorsa,

b) Konkordatonun başarıya ulaşmayacağı anlaşılıyorsa.

c) Borçlu 297'nci maddeye aykırı davranır veya komiserin talimatlarına uymazsa.

d) Borca batık olduğu anlaşılan bir sermaye şirketi veya kooperatif, konkordato talebinden feragat ederse.

İflasa tabi olmayan borçlu bakımından ise birinci fıkranın (b) ve (c) bentlerindeki hallerin kesin mühletin verilmesinden sonra gerçekleşmesi durumunda, komiserin yazılı raporu üzerine mahkeme kesin mühleti kaldırarak konkordato talebinin reddine re'sen karar verir (İİK m. 292).

3.6. Konkordato Komiserinin Görevleri

İşletme konkordato ilan ediyorsa, işletme yetkililerinin imza yetkisi ortadan kalkmakta ve işletmeye dair tasarruf yetkisi görevlendirilen komisere geçmektedir.

Dosyayı teslim alan komiser kesin mühlet içinde, konkordatonun tasdikine yönelik işlemleri tamamlayarak dosyayı raporuyla birlikte mahkemeye iade eder. Komiserin görevleri şunlardır:

a) Konkordato projesinin tamamlanmasına katkıda bulunmak.

b) Borçlunun faaliyetlerine nezaret etmek.

c) Bu kanunda verilen görevleri yapmak.

d) Mahkemenin istediği konularda ve uygun göreceği sürelerde ara raporlar sunmak,

e) Alacaklılar kurulunu konkordatonun seyri hakkında düzenli aralıklarla bilgilendirmek.

f) Talepte bulunan diğer alacaklılara konkordatonun seyri ve borçlunun güncel mali durumu hakkında bilgi vermek.

g) Mahkeme tarafından verilen diğer görevleri yerine getirmek (İİK m. 290).

3.7. Konkordatonun Tasdiki

Konkordato projesinin tasdiki aşağıdaki şartların gerçekleşmesine bağlıdır:

- Adi konkordatoda teklif edilen tutarın, borçlunun iflâsı hâlinde alacaklıların eline geçebilecek muhtemel miktardan fazla olacağına anlaşılması; malvarlığının terki suretiyle konkordatoda paraya çevirme hâlinde elde edilen hasılat veya üçüncü kişi tarafından teklif edilen tutarın iflâs yoluyla tasfiye hâlinde elde edilebilecek bedelden fazla olacağına anlaşılması (İİK 305/a md.).

- Teklif edilen tutarın borçlunun kaynakları ile orantılı olması (İİK 305/b md.).

- Konkordato projesinin öngörülen çoğunlukla kabul edilmiş bulunması (İİK 305/c md.).

- İmtiyazlı alacaklıların alacaklarının tam olarak ödenmesinin ve mühlet içinde komiserin izniyle akdedilmiş borçların ifasının, alacaklı bundan açıkça vazgeçmedikçe yeterli teminata bağlanmış olması (İİK 305/d md.).

- Konkordatonun tasdikinin gerektirdiği yargılama giderleri ile konkordatonun tasdiki durumunda alacaklılara ödenmesi kararlaştırılan para üzerinden alınması gereken harcın, tasdik kararından önce, borçlu tarafından mahkeme veznesine depo edilmiş olması (İİK 305/e md.).

Yukarıda yer alan tüm şartların oluşması halinde, konkordato tasdik kararında alacaklıların ne oranda alacaklarından feragat ettiği ve borçlunun borçlarını hangi vadede ödeyeceği yer alacaktır.

14 Orhan Eroğlu, Uygulamada Konkordato (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018), 63

Konkordato projesi;

a) Kaydedilmiş olan alacaklıların (adet olarak) ve alacakların (tutar olarak) yarısını (1/2'sini) veya,

b) Kaydedilmiş olan alacaklıların (adet olarak) dörtte birini (1/4'ünü) ve alacakların (tutar olarak) üçte ikisini (2/3'ünü) aşan bir çoğunluk tarafından imza edilmiş ise kabul edilmiş sayılır (İİK 302. md.)

3.7.1. Tasdik Kararının Sonuçları

Geçici ve kesin mühlette olduğu gibi, konkordatonun tasdikinin kabulüne ya da reddine ilişkin kararı verecek yetkili mercii asliye ticaret mahkemesidir.

3.7.1.1. Konkordatonun Kabulü Kararı

Mahkemece yapılacak yargılama neticesinde konkordatonun tasdikine ilişkin olarak karar verilirse, İİK m. 306/2 uyarınca mahkeme konkordatonun yerine getirilmesini sağlamak amacıyla gözetim, yönetim ve tasfiye tedbirleri almakla görevli bir kayyım tayin edebilir. Kayyım adeta borçlunun yapacağı işlemleri denetleyecek ve bir hata ya da ihmal gördüğünde de bu husus mahkemeye iletacaktır.¹⁵

Mahkemenin tasdik kararı ile konkordato bağlayıcı nitelik kazanmaktadır. Tasdik kararı, mühlet içinde doğan bütün alacaklar ve konkordato başvurusundan önce doğmuş alacaklar için mecburidir. Ancak, konkordato projesinin mahkemece tasdiki, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkındaki Kanun uyarınca takibe konu edilen amme alacakları hakkında mecburi değildir. Nitekim, 6183 sayılı Kanun'un 101. maddesinde amme idaresi tarafından iflas talebinde bulunulsa dahi tasdik edilen konkordatonun amme alacakları için mecburi olmadığı ifade edilmiştir.

3.7.1.2. Konkordatonun Reddi Kararı

İİK m. 308 uyarınca konkordato tasdik edilmezse konkordato talebinin reddine karar verilir ve bu husus İİK m. 288 uyarınca ilan edilir. Red kararı ilgili kurum ve kuruluşlara bildirilir.¹⁶

Mahkeme, borçlunun iflasa tabi şahıslardan olmasının yanı sıra iflas sebeplerinden birinin mevcut ol-

ması halinde, borçlunun iflasına re'sen karar verir. Mahkemenin iflas kararını re'sen verebileceği gibi, borçlunun kendisi ya da alacaklılar da iflas kararının verilmesini isteyebilir.

3.8. Konkordato Uygulamasında Vergi İstisnaları

2004 Sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 308/g maddesi ile konkordato işlemlerinde, konkordato projesinin tasdik edilmesi koşuluyla aşağıda sıralanan vergilerden ve benzeri mali yükümlülüklerden istisna kapsamında tutulmaktadır. Buna göre;

• 492 Sayılı Harçlar Kanunu kapsamında harç istisnası (İİK m.308/g-a),

• 488 Sayılı Damga Vergisi Kanunu kapsamındaki kağıtlar için damga vergisi istisnası (İİK m.308/g-a),

• Alacaklılar tarafından tahsil edilecek tutarlar için banka ve sigorta muameleleri vergisi (BSMV) istisnası (İİK m. 308/g-b),

• Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu istisnası (İİK 308/g-c),

şeklinde sıralanabilmektedir.

3.9. Konkordato Uygulamasının Etkileri

Asliye ticaret mahkemesinin, konkordato başvurusunu kabul etmesi dahilinde;

• 6183 Amme Alacakları Tahsil Usulü Hakkında Kanun'a tabi olan kamu alacakları dahil olmak üzere; her türlü tedbir, ihtiyati haciz ve muhafaza işlemleri de dahil olmak üzere ihtiyati tedbir yolu ile durdurulur ayrıca borçlunun mal ve varlıkları için icra takibi ve haciz yapılamayacaktır.

Başka bir deyişle, konkordato kapsamında verilen mühlet kararı 6183 sayılı Kanuna göre yapılan takipler için tatil etkisine sahip olmaktadır. Dolayısıyla kanun koyucu, amme alacakları bakımından, 6183 sayılı Kanun uyarınca başlatılmış bulunan takiplerin durması kuralını kabul etmiş ve bu açıdan özel hukuktan doğan alacaklar ile kamu hukukundan doğan alacaklar arasında herhangi bir ayırım yapmamıştır.^{17, 18}

15 Orhan Eroğlu, Uygulamada Konkordato (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018), 93

16 Orhan Eroğlu, Uygulamada Konkordato (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018), 93

17 Mustafa Yavuz, Konkordato Talebi Üzerine Mahkemece Verilen Mühlet Kararlarının Amme Alacaklarına Etkisi. Vergi Sorunları, 362

18 Bu mahiyetteki kamu alacakları açısından konkordato geçici mühleti ve kesin mühleti boyunca kamu borçlusuna ödeme emri gönderilemez, haciz işlemleri yapılamaz, tahsil zamanaşımı durur, borçludan tamamen/kısmen tahsil edilemeyeceği anlaşılan amme alacakları için kanuni temsilcilerin ve limited şirket ortaklarının sorumluluğuna gidilemez. Ayrıntı için Mustafa Yavuz'un Vergi Sorunları dergisinde yayınlanan "Konkordato Talebi Üzerine Mahkemece Verilen Mühlet Kararlarının Amme Alacaklarına Etkisi" isimli makalesine bakılabilir.

- Geçici mühlet kararının verildiği tarihten konkordatonun bağlayıcı hale geldiği tarihe kadar, yatırım teşvik belgelerindeki ve ihracat taahhüt süreleri durdurulacaktır (İİK m. 308/g 3. fıkrası).

- Üretim sektöründe yer alan işletmelerin, üretim sürecinde aksaklık yaşanmaması adına enerji kaynaklarına kesinti uygulanmayacaktır.

- Konkordato projesinin tasdik edilmesinin ardından, aksine bir hüküm yoksa kesin mühlet tarihinden itibaren alacaklara faiz işlemeyecektir.

Mühletin borçluyu koruyucu etkilerinin yanı sıra konkordato süresince borçlu tarafından dikkat edilmesi gereken hususlar aşağıda sıralanmıştır:

- Alacağı rehin ile teminat altına alan alacaklılar rehlin paraya çevrilmesi yoluyla takip başlatabilecek; ancak bu takip sebebiyle muhafaza tedbiri alınamayacak ve rehinli malların satışı gerçekleşmeyecektir.

- Kefil, yukarıda sıralanan korumalardan türüne bakılmaksızın yararlanamayacaktır.

- İşçilik ile nafaka alacakları için takip yasağı uygulanamayacaktır.

- Mühlet süresi dahilinde, borçlu komiser nezdinde borç altına girebilecek fakat bu borçlar için takip yasağı uygulanamayacaktır.

- Mahkeme tarafından tasdik edilen konkordato projesi aksine hükümler içermediği ve konkordato başvuru dilekçesinde bu husus mahkemeden talep edildiği ve mahkemenin de söz konusu uygun bularak karara eklediği durumlarda, konkordato süresince alacaklara faiz de işletilemeyecektir.

4. KONKORDATO VE İFLAS ERTELEME ARASINDAKİ TEMEL FARKLAR

İflasın ertelenmesi, borçları varlıklarından fazla olan, diğer bir deyişle borca batık durumda olan sermaye şirketleri ve kooperatiflerin iflas etmesini önlemeye yönelik alınacak tedbirlerden oluşan bir süreçtir. İflasın ertelenmesi kararının en önemli özelliği iflas kararının ve bu kararın etkilerinin geçici bir süre içinde bekleme dönemine, bir diğer deyişle bir çeşit rehabilitasyon dönemine girmesidir.¹⁹

Diğer bir ifadeyle; iflasın ertelenmesi, pasifleri aktiflerinden fazla olan, yani borca batık durumda olan bir işletmenin belli koşullarla geçici olarak iflasına karar verilmesini gerektiren borca batıklığı ortadan

kaldırmak, firma durumunun ıslahı ve varlığını ve faaliyetini sürdürmesini sağlamak amacıyla getirilmiş bir müessesedir.²⁰

İflasın ertelenmesi, iflas eden tacirin mahkemeye geçerli bir sebep sunarak borçlarını ödeyebilmeleri için süre istemesini esas alan bir icra ve iflas hukuku düzenlemesidir. İflasın ertelenmesi marifetiyle, borçlu, alacaklılarına karşı geniş bir koruma elde ederek hakkında başlatılan icra takiplerinin durmasını sağlamakta ve ticari faaliyetlerine uzun yıllar boyunca bu şekilde devam edebilmekteydi.

Hem konkordato, hem de iflasın ertelenmesi müesseseleri zor durumda olan ancak istihdam yaratan, üretim kapasitesine sahip şirketlerin ekonomiye kazandırılması amacıyla borç/likidite problemi yaşayan şirketler hakkında yürütülebilecek her türlü icra takiplerini durduran ve firmalara iflas erteleme ya da konkordato kararıyla birlikte tabir caizse nefes aldırarak borçlarını yeniden ödeyebilir noktaya gelmelerini sağlayacak icra ve iflas hukuku müesseseleridir.

Konkordato ile uygulamadan kaldırılmış bulunan benzer bir müessese olan iflas ertelenmesi müessesesi arasındaki temel farklar aşağıda özetlenmiştir:

- Konkordato, tüm sürelerin kullanılması halinde yirmi üç aylık bir süreyi kapsarken; iflas ertelenmesi kararının uygulanması beş yıla kadar çıkabilmektedir,

- İflas ertelenmesinde tenzilat uygulanmazken, konkordatoda tenzilat uygulamasına yer verilmektedir,

- Konkordatoda mühlet dahilinde faiz işlemeyen, iflas ertelenmesinde faizler işlemeye devam etmektedir,

- Konkordatoya borcunu vadesinde ödeyemeyen ya da ödeyememe tehlikesi altında bulunanlar başvururken, iflas ertelemeye borca batık (pasifi aktifinden fazla) olan işletmeler başvurabilmektedir,

- Konkordatoya iflasa tabi olma şartı aranmaksızın tüm borçlular başvuruda bulunabilirken; iflas ertelenmesine sadece sermaye şirketleri ve kooperatifler başvuruda bulunabilmektedir,

- Konkordato, iflas ertelemeye nazaran, Alacaklılar Kurulu gibi müesseseler yoluyla alacaklıları daha aktif olarak sürecin içerisinde tutmaktadır.

- Konkordatonun mahkeme tarafından onaylanması için anılan kanunda yer alan düzenlemeye uygun olarak alacaklıların rızası aranırken; iflas ertelenmesinde alacaklıların rızası aranmamaktadır.

19 Kemalettin Yüksel, İflasın Ertenmesi Kararının Sonuçları, Bankacılar Dergisi, 59

20 Özgür Özkan, İflasın Ertenmesi Kararının Alacaklılar ve Kamu İdaresi Açısından Etkileri, Sayıştay Dergisi, 69

Sonuç olarak, şu an için ağırlıklı olarak pasifi piyasa borçlarından oluşan şirketlerden borcunu icra ve iflas hukuku müesseseleri yoluyla yapılandırmak isteyenler açısından alternatifsiz tek seçenek olan konkordato, alacaklı ve borçlunun menfaatlerini daha çok dengelemesi ve alacaklı ve borçlunun uzlaşması esasına dayanması nedeniyle borç yapılandırma başvurulabilecek önemli bir müessesedir. Şüphesiz, özellikle yüksek banka borcuna sahip olan ve finansal borçlarını yapılandırmak isteyen büyük ölçekli işletmeler açısından Türkiye Bankalar Birliği tarafından hazırlanan ve taraflarca imzalanan 11 Eylül 2018 tarihli “Finansal Yeniden Yapılandırma Çerçeve Anlaşması” önemli bir alternatif mekanizmayı işletmelere sunmaktadır.

5. KONKORDATONUN VERGİ HUKUKUNDAKİ DEĞERLEME HÜKÜMLERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

213 sayılı Vergi Usul Kanunu’nun 258’inci maddesinde değerlendirme, “Vergi matrahlarının hesaplanması ile ilgili iktisadi kıymetlerin takdir ve tespittir.” şeklinde belirtildikten sonra, 259’uncu madde metninde, “Değerlemede, iktisadi kıymetlerin vergi kanunlarında gösterilen gün ve zamanlarda haiz oldukları kıymetler esas tutulur.” hükmüne yer verilerek; değerlendirme, işletmeye dâhil iktisadi kıymetlerin, dönem kârının hesaplanacağı tarih itibarıyla gerçeğe en yakın değerleriyle esas alınması öngörülmüştür.

VUK’un değerlemeye ilişkin hükümleri içerisinde yer alan amortismanlar kısmının birinci bölümünde, mevcutlarda amortisman, ikinci bölümünde ise alacaklarda ve sermayede amortisman müesseselerine yer verilmiştir. Buna göre, işletmelerin aktifine kayıtlı bulunan mevcutlarının aşınma, yıpranma ve değerden düşmeye maruz kalmaları halinde amortisman suretiyle yok edilmesine olanak sağlanırken, yine işletmelerin alacakları, şüpheli ve değersiz alacak haline dönüştüğünde ya da alaktan vazgeçildiği takdirde de benzer biçimde, bu durumdaki alacakların da amortisman tabii tutulması sağlanmıştır. Zira, tahsili şüpheli hale gelen alacaklara değerlendirme gününün tasarruf değerine göre pasifte karşılık ayrılması, tahsili mümkün olmayan alacakların ise doğrudan kâr-zarar hesaplarına intikal ettirilmesi, VUK’un alacaklarda amortisman yöntemlerinden bazılarıdır.²¹

Bilindiği üzere, vergi mevzuatımızda ticari ve zirai kazançlar yönünden gelirin elde edilme zamanı tahakkuk esasına dayanmaktadır. Miktar ve tutar itibarıyla kesinleşen gelir tahakkuk etmiş olur ve elde edilmiş sayılarak vergiye tabii tutulur. Bu esas gereğince, ticari ve zirai kazanç sahipleri, vadeli olarak sattıkları mal veya hizmetlerin bedelini hasılat olarak kaydederek vergi matrahlarına dâhil etmek durumundadırlar. Ancak, ticari hayatta, çoğu zaman çeşitli nedenlerden ötürü hasılat yazılan tutarların tahsili şüpheli, hatta imkânsız hale gelebilmektedir. Bu durum da tahsili şüpheli olan ya da olanaksız hale gelen alacakların da vergilendirilmesi gibi bir sonucu doğurmaktadır. Bu sebeplerle kanun koyucu, tahsili şüpheli olan ticari alacaklar için belirli şartlar altında karşılık ayrılmasına, tahsili olanaksız hale gelen alacakların ise yine belirli şartlar çerçevesinde zarar yazılmasına imkân tanımıştır. VUK’un 322’nci, 323’üncü ve 324’üncü maddelerinde ihdas edilmiş bulunan şüpheli, değersiz ve vazgeçilen alacaklar müesseseleri bu amaca yönelik olarak getirilmiş düzenlemelerdir.²²

5.1. Şüpheli Alacaklar Açısından Değerlendirme

213 Sayılı Vergi Usul Kanunu’nda (VUK’da) yer alan hükümler gereğince, tahsil kıymetini kaybetmiş alacaklar üç bölümde toplanmıştır. Mezkur Kanun’un 322’nci maddesinde değersiz alacaklar, 323’üncü maddesinde şüpheli alacaklar ve 324’üncü maddesinde vazgeçilen alacaklara ilişkin hükümlere yer verilmiştir.²³

Öte yandan; İcra ve İflas Kanunu’nda yer alan düzenlemelerle, şüpheli hale gelen alacak hakkı kanunla yeniden elde edilmeye çalışılırken; 213 sayılı Vergi Usul Kanunu ile “Şüpheli Alacak Karşılığı” müessesesi düzenlenerek, alacağını tamamen veya kısmen tahsil edemeyen gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin söz konusu alacaklarını belirli şartlar altında karşılık ayırmak suretiyle gelir ve kurumlar vergisi matrahlarının tespitinde indirim olarak dikkate alabilecekleri hüküm altına alınmıştır.²⁴

Çalışmamızda daha önce bahsettiğimiz üzere, ekonomide yaşanan bazı sorunlar nedeniyle konkordato uygulamasına olan talebin her geçen gün daha da artması sonucu bazı müesseselerin yeniden düzenlenmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu tanımlardan biri de şüpheli alacaklar ve bu alacaklara karşılık ayrılmasıdır.

21 M. Volkan Kuşoğlu, “Konkordato Kapsamındaki Alacak ve Borçların Değerlendirilmesi”, Vergi Sorunları Dergisi, Sayı 362, s. 53-54.

22 M. Volkan Kuşoğlu, “Konkordato Kapsamındaki Alacak ve Borçların Değerlendirilmesi”, Vergi Sorunları Dergisi, Sayı 362, s. 53-54.

23 Fatih Pekşen, “İflasın Erteleme Halinde Şüpheli Alacak Karşılığı Ayrılabilir mi?” Vergi Dünyası Dergisi, Sayı 405

24 Suphi Aslanoğlu, İcra ve İflas Karşısında Ticari Alacaklar; Niteliği, Mevzuat Boyutu ve Muhasebe Uygulaması, Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi, 2

Şüpheli alacaklar, 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 323. maddesinde düzenlemeye tabi tutulmuştur. Buna göre;

“Ticari ve zirai kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi ile ilgili olmak şartıyla;

- *Dava veya icra safhasında bulunan alacaklar;*
- *Yapılan protestoya veya yazı ile bir defadan fazla istenilmesine rağmen borçlu tarafından ödenmemiş bulunan dava ve icra takibine değmeyecek derecede küçük alacaklar;*

şüpheli alacak sayılır. Yukarıda yazılı şüpheli alacaklar için değerlendirme gününün tasarruf değerine göre pasifte karşılık ayrılabilir.

Bu karşılığın hangi alacaklara ait olduğu karşılık hesabında gösterilir. Teminatlı alacaklarda bu karşılık teminattan geri kalan miktara inhisar eder.

Şüpheli alacakların sonradan tahsil edilen miktarları tahsil edildikleri dönemde kar-zarar hesabına intikal ettirilir.” şeklinde düzenleme yapılmıştır.

VUK'un 323. maddesinde anılan şartlardan herhangi birinin yokluğu durumunda şüpheli alacak kaydına ve bunu takiben karşılık ayrılması mümkün olmayacaktır. Bu hükme göre; ticari ve zirai kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi ile ilgili olmak şartıyla; dava veya icra safhasında bulunan alacaklarla, yapılan protestoya veya yazı ile bir defadan fazla istenilmesine rağmen borçlu tarafından ödenmemiş olan dava ve icra takibine değmeyecek derecede küçük alacaklar şüpheli alacak sayılmakta, bu şartlardan herhangi birinin mevcut olmaması durumunda ise şüpheli alacak kaydına imkân bulunmamaktadır.

Şüpheli alacak karşılığı müessesesi açısından özellikli durumlara aşağıda yer verilmiştir:

- Diğer yandan, vergi yargısının farklı yönde kararları olmasına rağmen vergi idaresi, şüpheli alacaklar için dava veya icra takibine başlanıldığı yılda karşılık ayrılmasını, aksi halde, şüpheli hale geldiği hesap döneminde karşılık ayrılmayan alacaklar için daha sonraki dönemlerde şüpheli alacak karşılığı ayrılmasının mümkün olmadığı görüşündedir.

- Keza, vergi idaresi tarafından kabul görmüş yerleşik uygulamada, bir alacağın dava veya icra safhasında olduğunun kabulü için, mahkemeye dava için, icraya takip için dilekçe verilmiş olması vergi idaresi açısından

şüpheli alacak karşılığı ayrılması açısından yeterli görülmemekte, gerek mahkemeye, gerek icraya yapılan başvuruların ciddiyetle takip edilmesi beklenmektedir.

- Öte yandan, anılan madde hükmünde; ayrılacak karşılığın “pasifte” olacağı ifadesi yer aldığı için, şüpheli alacak karşılığının sadece bilanço esasına tabi olan vergi mükellefleri için ayrılabilmesi konusunda vergi uygulayıcıları arasında mutabakat bulunmaktadır.

- Ayrıca, şüpheli hale gelen alacaklar için ayrılan şüpheli alacak karşılığı ayrıldığı dönemde vergi matrahının tespitinde gider olarak dikkate alınmakta, daha sonradan bu alacaklarla ilgili olarak tahsilat yapılırsa, yapılan tahsilatlar, tahsilatın yapıldığı dönemde vergi matrahının tespitinde gelir olarak dikkate alınmaktadır.

Diğer bir deyişle, şüpheli alacak karşılığı ayrılması gereken alacaklar tamamen alınma ihtimali kalmamış alacaklar değildir. Tamamen alınması ihtimali kalmamış alacaklar, eğer 213 sayılı VUK'un 322. maddesinde belirtilen şartları taşımaktaysa vergi matrahının tespitinde değersiz alacak olarak gider/zarar kaydedilirler. Karşılık ayrılacak nitelikteki şüpheli alacaklarda, çok az ihtimal bile olsa, alacağın tahsil edilme ihtimali söz konusudur ve şüpheli alacaklar, bu yönüyle değersiz alacaklardan farklılaşmaktadır.

İflas ertelemesi müessesesinde, alacaklı taraf VUK hükümlerince alacağı için şüpheli alacak karşılığı ayrılarak giderleştirilebilecektir. Şüpheli alacak karşılığı ayrılmasına dair Vergi Usul Kanunu'nun 323. Maddesindeki düzenlemenin amacı alacağın şüpheli hale geldiğinin ispatı olduğuna göre; alacaklının yasal haklarını sınırlayarak alacağının temini için başvuracağı icra takibini engelleyen 2004 Sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 179/b maddesi de şartın yerine getirildiğinin ispatı bakımından yeterlidir.²⁵ Başka bir deyişle, iflas ertelemesi kararının verildiği durumlarda, şüpheli alacak karşılığı ayrılabilmesi için alacaklıların dava açmalarına ve icra takibi yapmalarına gerek bulunmamaktadır.²⁶

213 Sayılı Vergi Usul Kanunu ve 2004 Sayılı İcra ve İflas Kanunu düzenlemeleri beraber değerlendirildiğinde; iflas ertelemesinde, alacaklara şüpheli ticari alacak karşılığı ayrılmasının mümkün olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumu destekler nitelikteki bazı özelgelere aşağıda yer verilmiştir;

25 Güray ÖĞREDİK, “Borçlu İçin İflasın Ertelemesi Kararı Verilmişse Şüpheli Alacak Karşılığı Ayrılabilir Mi?”, Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi, Aralık 2014.

26 Fatih Pekşen, İflasın Ertelemesi Halinde Şüpheli Alacak Karşılığı Ayrılabilir Mi? Vergi Dünyası, 405

• İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı tarafından verilen 31.07.2015 tarih ve 11395140-019.01-71754 sayılı özelgede; “Gerek alacaklı olunan şirket hakkında iflasın ertelenmesi kararının verilmesi ile iflasa ilişkin şartların varlığının tamamen ortadan kalktığından söz edilemeyecek olması, gerekse iflası ertelenen borçlu şirketin takibi İcra ve İflas Kanunu hükümleri uyarınca engellendiği hususları birlikte değerlendirildiğinde iflası ertelenen şirketten tahsil edilemeyen ve kanuni takibe de imkan olmayan alacaklar için mahkemece iflasın ertelenmesine ilişkin kararın verildiği hesap döneminde şüpheli alacak karşılığı ayrılması mümkün bulunmaktadır” görüşü verilmiştir.

• İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı tarafından verilen 07.02.2010 tarih ve B.07.1.GİB.4.34.19.02-019.01-551 sayılı bir diğer özelgede; “Gerek alacaklı olunan şirket hakkında “iflasın ertelenmesi” kararının verilmesi ile iflasa ilişkin şartların varlığının tamamen ortadan kalktığından söz edilemeyecek olması, gerekse iflası ertelenen borçlu şirketin takibi İcra ve İflas Kanunu hükmü uyarınca engellendiği hususları birlikte değerlendirildiğinde iflası ertelenen şirketten tahsil edilemeyen ve kanunen takibine de imkân olmayan alacaklar için mahkemece iflasın ertelenmesine ilişkin kararın verildiği hesap döneminde şüpheli alacak karşılığı ayrılması mümkün bulunmaktadır” görüşü verilmiştir.

• Ankara Vergi Dairesi Başkanlığı tarafından verilen 17.02.2016 tarih ve B.07.1.GİB.4.06.18.02-105[323-2015-461]-6734 sayılı özelgede; “İflasın ertelenmesi kararı firmadan alacağı olanların alacaklarını tahsil etme imkânını ortadan kaldırmamakta, sadece icra takiplerini engellemektedir ve İcra ve İflas Kanunu hükümleri uyarınca bu karar dava açsın açmasın tüm alacaklılar bakımından sonuç doğurmaktadır. Bu itibarla, iflası ertelenen şirketten tahsil edilemeyen ve kanuni takibe de imkan olmayan alacaklar için mahkemece iflasın ertelenmesine ilişkin kararın verildiği hesap döneminde şüpheli ticari alacak karşılığı ayrılması mümkün bulunmaktadır” görüşü verilmiştir.

• Düzce Valiliği Defterdarlık Gelir Müdürlüğü tarafından verilen 06.05.2016 tarih ve B.07.4.DEF.0.81.10.00-VUK-05-11 sayılı özelgede; “İflasın ertelenmesi kararı firmadan alacağı olanların alacaklarını tahsil etme imkânını ortadan kaldırmamakta, sadece

icra takiplerini engellemektedir ve İcra ve İflas Kanunu hükümleri uyarınca bu karar dava açsın açmasın tüm alacaklılar bakımından sonuç doğurmaktadır. Bu itibarla, iflası ertelenen şirketten tahsil edilemeyen ve kanuni takibe de imkan olmayan alacaklar için mahkemece iflasın ertelenmesine ilişkin kararın verildiği hesap döneminde şüpheli ticari alacak karşılığı ayrılması mümkün bulunmaktadır” görüşü verilmiştir.

Anılan özelgelere idarenin vermiş olduğu görüşler dahilinde; alacakların, iflas erteleme sürecinde takibinin ve tahsilinin mümkün olmaması ve süreç sonunda iflas erteleme kararı almış şirketin iflasının istenebilme olasılığı nedeniyle şüpheli alacak olarak kabul edilip karşılık ayrılmasına olanak verildiği anlaşılmaktadır.

Konkordato uygulaması açısından ise; özellikle herhangi bir teminata bağlanmamış olan (rehinli/ipotekli alacaklar dışında kalan alacaklar) alacaklar açısından ise şüpheli alacak karşılığı ayrılıp ayrılmayacağı hususu uygulamada tartışmalıdır.

Konkordato teklifinin tasdik edilmesiyle birlikte, alacaklı, alacağı tutardan vazgeçerek borçlunun teklif ettiği yeni tutarı kabul etmektedir. Bu bağlamda eski borç ile yeni borç arasında oluşan fark kadar bir alacağından vazgeçmektedir. Kendi rızası ile vazgeçtiği bu alacağı için, VUK hükümlerince belirtilen şüpheli karşılık ayırmanın şartları oluşmamaktadır. Bundan dolayı vazgeçtiği alacak için şüpheli alacak karşılığı ayıramayacaktır.²⁷ Bu görüşe katılmıyoruz çünkü;

1) Konkordato sürecinin sonunda anlaşmaya varılması ve alacaklının kendi rızası ile alacağından vazgeçmesi şart değildir,

2) Konkordato süreci devam ederken borçlu kendi iflasını talep edebilir,

3) Konkordato süreci devam ederken mahkeme borçlunun iflasını talep edebilir,

4) Konkordato sürecinin sonunda, mahkemeye sunulan konkordato projesi tasdik edilmeyebilir,

Konkordato kararının alınmasıyla birlikte tüm bu olasılıkların gerçekleşmesi imkân dâhilindeyken; konkordato kapsamındaki alacakların tahsili şüpheli durumdadır ve alacaklar, şüpheli alacak konumundadır.

Anılan bu konu başka bir açıdan değerlendirilecek olursa; konkordato talep eden firmadan alacağı olan kişiler, süreç boyunca alacaklarını tahsil edememekte,

27 M. Yalçın Duman, İflas Ertelemesi ve Konkordato Uygulamalarında Alacakların Vergisel Durumu, Yaklaşım, 298

süreç sonunda ise alacaklarını kısmen ve/veya taksitler halinde tahsil etmesi mümkün olabileceği gibi firmanın iflasına karar verilmesi ile beraber alacaklarını tahsil etme imkânı tamamen ortadan kalkmaktadır. Diğer bir deyişle, konkordato talebi ile, bu firmadan alacakları olan firmaların alacaklarının akıbeti tam anlamı ile karışık bir hal almaktadır.²⁸ Bu durumda alacaklının alacağı şüpheli niteliği kazanmakta ve karşılık ayrılması gerekmektedir. İcra ve iflas hukukunun bir müessesesi olan konkordatoda; alacağın tahsil edilebilirliğine ilişkin akıbeti belirsiz olduğundan, alacaklara şüpheli alacak karşılığı ayrılmasının 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu uyarınca şartları oluşmaktadır.

Fakat, İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı'nın vermiş olduğu 11.05.2017 tarihli ve B.07.1.GİB.4.34.19.02-105[VUK-1-20178]-129208 sayılı özelgede;

“Öte yandan, konkordato, herhangi bir dürüst borçlunun ödeme teklifinin konkordatoya tabi alacaklılarının belirli bir çoğunluğu tarafından kabulü ve mahkemenin onayı ile gerçekleşen ve borçlunun, borçlarının bir kısmından kurtulmasını veya ödeme şeklinin borçlu yararına değişmesini sağlayan, iflasa nazaran yumuşatılmış, alacaklıların eşit olarak tatminine yarayan hukuki bir araç/müessesedir. Bu sayede işletmeler konkordatoya tabi borçlarını, elde edebilecekleri zaman süreci içinde icra ve iflas takiplerinden korunmak suretiyle ödeyebilme imkânına kavuşmaktadır. Bu bakımdan konkordato, ödeme şekil ve şartlarında borçlu yararına değişiklik meydana getirir. Ayrıca, konkordato bir dava veya icra takibi olmayıp, bazen alacağın bir kısmından vazgeçme yerine alacağın vadesinin uzatılarak tamamının ödenmesi şeklinde de olabilir. Dolayısıyla, konkordato alacağı şüpheli hale getirmediği gibi aksine, alacağın (tenzilat konkordatosunda vazgeçilmeyen kısmın) tahsil imkanını kuvvetlendirir. Buna göre, konkordato yoluna gittiğini belirttiğiniz İngiltere mukimi firmadan olan alacaklarınız için şüpheli alacak karşılığı ayrılması mümkün bulunmamaktadır” ibaresi yer almaktadır.

Yukarıda yer alan özelge görüşüne göre konkordato uygulaması halinde her türlü tedbir, ihtiyatlı haciz ve muhafaza işlemleri de dahil olmak üzere ihtiyati tedbir yolu ile durduğundan (6183 Sayılı Amme Alacakları Tahsil Usulü Hakkında Kanuna tabi olanlar dahil)

“şüpheli alacak karşılığı ayrılabilmesi” için gerekli şart olan “alacak dava veya icra safhasında olma” şartının yerine getirilmemesi nedeniyle “şüpheli alacak karşılık” ayrılması uygun görülmemektedir.²⁹ İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı'nın belirtmiş olduğu bu görüşe aşağıda açıklanan nedenlerle katılmak güçtür:

1) Özelgede yer alan “*konkordato bir dava veya icra takibi olmayıp*” ifadesi yerinde bir kullanım olmamakla beraber 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 323. maddesinde açıklanan “Şüpheli Alacak” müessesesinin genel ruhuna ve lafzına uymamaktadır. Çünkü, konkordato bir dava veya icra takibi değil; bir icra ve iflas hukuku müessesesidir. Konkordato'nun her aşaması asliye ticaret mahkemesinin takip ve kontrolü altındadır. Konkordatoya giriş olarak adlandırdığımız geçici mühlet kararının alınması, kesin mühlet kararının alınması, firmanın ekonomik durumunun düzelmesi nedeniyle konkordatodan çıkış kararı alınması, konkordatoya ilişkin kesin mühlet sürecinin sonunda konkordato teklifinin tasdik edilmesi ve konkordatonun feshi aşamalarının tamamı mahkeme kararına bağlı olarak yürütülen yargı aşamasına ilişkin işlemlerdir. Diğer bir deyişle, konkordato projesi mahkeme tarafından tasdik edilene kadar dava süreci devam etmektedir.

2) Daha önce de değindiğimiz üzere, konkordato sürecinin belirsizliklerle dolu olması nedeniyle alacağın tahsil imkanını kuvvetlendirme olasılığı söz konusu değildir. Alacaklı konkordato süreci sonunda; alacağın bir kısmını tahsil edebilir, alacağından fazlasını da tahsil edebilir (şüpheli alacak karşılığı ayrılmışsa, konusu kalmayan karşılık hesabı ile kapatılır) ya da borçlu firmanın iflası nedeniyle teminatı yoksa alacağının tamamını da kaybedebilir. Kaldı ki, konkordato projesinin tasdiki durumunda dahi, alacaklının borcunu tahsil edememesi durumuyla karşılaştırılması olasılığı mevcuttur.

Ayrıca, Danıştay 4. Dairesinin 07.03.1995 tarihli Esas No: 1994/1124; Karar No: 1995/955 sayılı kararında; “*Kanun, bir alacağın şüpheli sayılabilmesi için dava veya icra safhasında olmasını yeterli görmektedir. Bu durumda, İcra ve İflas Kanunu'nda düzenlenen bir takip yolu olan konkordato kapsamındaki bir alacağın da, icra safhasında bulunduğu kabulü gere-*

28 Yılmaz SEZER, Konkordato Kapsamındaki Alacaklara Karşılık Ayırmak Mümkün Müdür? <https://www.dunya.com/kose-yazisi/konkordato-kapsamindaki-alacaklara-karsilik-ayirmak-mumkun-mudur/431429>.

29 Abdulkadir KAHRAMAN, Konkordato Halinde Alacak Değerlemesi: Şüpheli Alacak Mı Yoksa Değersiz Alacak Mı? <https://kpmgvergi.com/Blog/Pages/FullBlog.aspx?article=929>

kir. Bunun için alacağın konkordato mühletinden önce doğmuş olması yeterlidir. Ayrıca icra takibine başlanmış olmasına dahi gerek yoktur. Kaldı ki, davacı kurum icra yoluna başvurmuş, ancak konkordato mühleti içerisinde bulunulması nedeniyle takibe devam edememiştir. İcra ve İflas Kanunu'nun 289. Maddesi gereğince takibin batıl olması, bu alacağın icra safhasında bulunduğu ve şüpheli alacak olma vasfını kaybettiği sonucunu doğurmaz. **Konkordato sonuçlandıktan sonra tahsil edilen miktarın, tahsil edildiği dönemde kar-zarar hesabına intikal ettirilmesi gerektiğinden, konkordato tasdik kararının kesinleşmesi üzerine, davacı kurumca bu alacağın ilgili yılın kurum kazancına dahil edildiği de görülmektedir.** Bu durumda, konkordato kapsamında bulunan bir alacak, Vergi Usul Kanunu'nun 323. maddesi uyarınca şüpheli alacak niteliğinde bulunduğundan, bu alacak için karşılık ayrılmasında kanuna aykırılık yoktur. **Konkordato mühleti içerisinde yapılan icra takibinin batıl olduğu ve alacağın ancak konkordato talebinin reddi veya konkordato koşulları gereğince ödeme yapılmaması üzerine şüpheli hale gelebileceği görüşüyle yapılan tarhiyatta ve bu tarhiyata karşı açılan davayı cezayı azaltmak suretiyle reddeden mahkeme kararında isabet görülmemiştir**" ibaresi yer almaktadır. Görüldüğü üzere, Danıştay 4. Dairesi'nin vermiş olduğu karar da konkordato sürecine girmiş olan alacağa şüpheli alacak karşılığı ayırabilme görüşümüzü destekler niteliktedir.

Sonuç olarak, borçlular tarafından konkordato kararı alınması neticesinde, alacaklıların konkordato kararı almış borçlularından olan alacaklarına şüpheli alacak karşılığı ayırabilmesi hususunda İdare ve yargı uygulamaları arasında bir görüş birliği bulunmamaktadır.

5.2. Değersiz Alacaklar Açısından Değerlendirme

Konkordato projesi neticesinde alacaklının kendi rızası ile tahsilinden vazgeçtiği alacak için şüpheli alacak karşılığı ayırması mümkün değildir. Bu noktada alacak, esas itibarıyla "şüpheli alacak" değil "değersiz alacak" konumundadır. Değersiz alacaklara ilişkin düzenlemeye ise 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 322'nci maddesinde yer verilmektedir. Buna göre;

"Kazai bir hükme veya kanaat verici bir vesikaya göre tahsiline artık imkân kalmayan alacaklar değersiz alacaktır. Değersiz alacaklar, bu mahiyete girdikleri tarihte tasarruf değerlerini kaybederler ve mukayyet kıymetleriyle zarara geçirilerek yok edilirler. İşletme hesabı esasına göre defter tutan mükelleflerin bu madde hükmüne giren değersiz alacakları, gider

kaydedilmek suretiyle yok edilirler" şeklinde düzenleme tabi tutulmuştur.

Söz konusu madde hükmünden de anlaşılacağı üzere, bir alacağın değersiz alacak olarak kabul edilebilmesi için kazai bir hüküm veya kanaat verici vesika ile belgelendirilmesi şartı aranmaktadır. Kazai bir hüküm ile kastedilen alacakla ilgili olarak yapılacak dava veya icra takibi sonucunda yargı organlarınca verilmiş kararlar birlikte alacağın tahsiline imkân kalmadığının ispatı veya alacaktan açıkça vazgeçildiğini gösteren bir delildir. Vergi mevzuatında herhangi bir yasal ya da idari mevzuatta kanaat verici belgelerin neler olduğu hususunda herhangi bir açık idari ya da yasal düzenleme bulunmamasına rağmen Büyük Mükellefler Vergi Dairesi Başkanlığı tarafından 20.6.2017 tarihinde yayınlanan 64597866-105[322]-11633 sayılı özeldede "Alacaktan Vazgeçildiğine Dair Konkordato Anlaşması" kanaat verici bir vesika olarak kabul edilmiştir. Söz konusu durumu teyit eden Danıştay kararları da mevcuttur.

VUK'un yukarıda yer verilen 322. maddesi uyarınca, değersiz alacaklar, değersiz alacak niteliği kazandıkları tarih itibarıyla tasarruf değerlerini kaybettiklerinden mukayyet (kayıtlı) değerleri ile gider hesaplarına aktarılmaları gerekmektedir. Borçlunun konkordato projesinin mahkeme tarafından tasdik edilmesi neticesinde alacaklıların İİK'nin 302. Maddesinde belirtilen çoğunluğunun onayıyla proje kapsamında özellikle tenzilat konkordatosu veya karma konkordato söz konusu olduğunda, alacağın tahsilinden vazgeçilen kısmı alacaklı açısından "değersiz alacak" niteliği kazanmaktadır.

Değersiz alacak niteliğini kazanan alacak; daha önce dava ve icra safhasına intikal ettirilmiş ve bu nedenle de karşılık ayrılmışsa, konkordatonun mahkeme kararıyla kesinleşmesi üzerine daha önce açılmış bulunan şüpheli alacak karşılık hesaplarının iptal edilerek alacağın doğrudan sonuç hesaplarına aktarılması (zarara geçirilmesi) gerekmektedir. Yine, aynı şekilde, konkordatonun mahkeme kararıyla kesinleşmesi sonucunda alacağın tahsil edilecek olan kısmı için de daha önce dava ve icra takibine başlanmış ve bu nedenle alacağa ilişkin önceden şüpheli alacak karşılığı ayrılmış ise, konkordatonun kesinleşmesiyle birlikte söz konusu şüpheli alacak karşılığının iptal edilerek (konusu kalmayan karşılık yoluyla gelir yazılarak) sonuç hesaplarına gelir olarak aktarılması doğru olacaktır.

Değersiz alacak konusunda İdare tarafından verilmiş olan 11395140-010-112158 sayılı ve 8.8.2016 tarihli özeldeye aşağıda yer verilmiştir:

“..Bu hükmün ve açıklamalar çerçevesinde, yurt dışında faaliyet gösteren alacaklı olduğunuz firmanın sermayesi bulunmaması nedeniyle re’sen kapatılıp, sicil kaydının silinmesine dair Düsseldorf Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından verilen tarihli karara istinaden, tahsil edilemeyen alacağınızın değersiz alacak olarak kabulü için Türkiye’de asliye mahkemelerinde tenfiz davası açılması ve bu mahkemelerde yabancı mahkeme kararının tanınması gerekmektedir.

Yabancı mahkeme kararında alacağınızın tahsilinin mümkün olmadığını anlaşılması durumunda, Asliye Mahkemesi’nce tanıma kararının verildiği yılda alacağınız değersiz hale gelecek olup, tanıma kararının verildiği yılda alacağınızın gider yazılmamış olması halinde sonraki yıllarda gider olarak dikkate alınmayacağı tabiidir.”

Bu görüşten de anlaşılacağı üzere yabancı bir ülkede sermaye yetersizliği bulunan bir şirketin re’sen kapatılmasından dolayı alacağın tahsil edilemediğine ilişkin mahkeme kararının Türkiye’deki yargı mercilerinde söz konusu kararın tanınmasını takiben gider yazılması söz konusudur.³⁰

5.3. Vazgeçilen Alacaklar Açısından Değerlendirme

Vazgeçilen alacaklara ilişkin düzenleme 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu’nun 324’üncü maddesinde yapılmıştır. Buna göre;

“Konkordato veya sulh yoluyla alınmasından vazgeçilen alacaklar, borçlunun defterlerinde özel bir karşılık hesabına alınır. Bu hesabın muhteviyatı alacaktan vazgeçildiği yılın sonundan başlayarak üç yıl içinde zararlar itfa edilmediği takdirde kâr hesabına naklolunur” şeklinde ifade edilmektedir.

Konkordatonun onaylandığı tarih itibarıyla bahse konu bu üç yıllık sürenin başlangıcı hususunda şüphe yoktur. Söz konusu bu sürenin ne zaman dolacağı ve özel fon hesabındaki tutarın ne zaman kâr hesabına nakledileceği konusunda Vergi İdaresi ve Vergi Yargısı arasında uzunca bir süredir çözüme kavuşturulmamış bir görüş ayrılığı bulunmamaktadır.

Vergi İdaresi, VUK’un 324’üncü maddesinde yer alan “alacaktan vazgeçildiği yılın sonundan başlayarak üç yıl içinde” ibaresinden konkordatonun onaylandığı yıl sonu da dahil olmak üzere üç yıl içerisinde zarara

mahsup edilmesi, edilemeyen özel fon tutarının da üçüncü yılın kârına eklenmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Nitekim, İzmir Vergi Dairesi Başkanlığı’nın 07.04.2014 tarih ve 84098128-125[6-2012/928]-175 sayılı özelgesinde yer alan; “Öte yandan, Vergi Usul Kanununun 324’nci maddesinin gerekçesinde; alacaklıların, iflas halinde veya mali müzayaka durumunda bulunan ve borçlarını ödemeyecek hale gelen mükelleflerden olan alacaklarından konkordato veya sulh yoluyla kısmen veya tamamen vazgeçmeleri halinde, vazgeçilen alacağın borçlu kurum tarafından 3 yıl içinde zararlar itfa edilmesi kaydıyla kâr sayılmayacağı belirtilmiştir” ibaresi bu görüşü destekleyici niteliktedir. Ancak, Danıştay’ın müstakar hale gelmiş yargı kararlarında, 3. yılın bitiş süresi olarak konkordatonun onaylandığı yılı takip eden yıldan başlamak üzere 3. yıl olarak dikkate alınması görüşü kabul görülmektedir.

Bu anlamda, mahkemece tasdik edilen konkordato kararıyla alacakların bir kısmının tahsilinden vazgeçilmiş ise, vazgeçilen bu alacak tutarları, mahkemece konkordatonun tasdik edildiği hesap döneminde, alacaklıların kayıtlarında değersiz alacak olarak gider/zarar olarak kaydedilir. Bu durumda, alınmasından vazgeçilen alacak tutarları, bilanço esasında defter tutan borçlu tarafından, mahkemece konkordatonun tasdik edildiği hesap döneminde gelir olarak kaydedilmeyip (dolayısıyla üzerinden o dönemde vergi ödenmeyip), Özkaynaklar altında yer alacak özel bir karşılık hesabına (örneğin 549- Özel Fonlar Hesabına) kaydedilir. Karşılık hesabına alınan borç miktarının üç yıl içinde ortaya çıkacak zararlar mahsup edilmesi, bu sürede mahsup edilemeyen karşılık tutarının üçüncü yılın hesap dönemi sonunda kâr hesabına aktarılması gerekmektedir. Ancak, üç yıllık süre dolmadan önce işin bırakılması, ölüm veya kurumlarda devir halinde, vazgeçilen alacak tutarının o ana kadar mahsup edilemeyen kısmı, o denemde gelir kaydedilir. Vazgeçilen alacaklar geçmiş yıllarda doğmuş zararlarla mahsup edilemez, başka bir deyişle, anılan tutarlar geçmiş yıl zararlarıyla kapatılarak, gelir kaydetmeme yoluna gidilemez.³¹

İşletme Hesabı esasına göre defter tutan borçlularda ise, kanun hükmündeki lafzdan hareket edilerek, vazgeçilen bu alacak tutarlarının, karşılık hesabı ol-

30 Abdulkadir KAHRAMAN, Konkordato Halinde Alacak Değerlemesi: Şüpheli Alacak Mı Yoksa Değersiz Alacak Mı? <https://kpmgvergi.com/Blog/Pages/FullBlog.aspx?article=929>

31 Akif Akarca/Dr. Mehmet Şafak, “Konkordatonun Alacaklı ve Borçlu İçin Vergisel Sonuçları”, Dünya Gazetesi, 12.11.2018.

maması nedeniyle takip edilemeyeceği ve bu nedenle mahkemece konkordatonun tasdik edildiği hesap döneminde gelir olarak kaydedilmesi gerektiği genel kabul görmektedir.³²

Sonuç olarak, konkordato sürecinde borçlu ile alacaklılar arasında anlaşma sağlanarak, alacaklının kendi rızası ile alacağın bir kısmından vazgeçmesi, borçlu ve alacaklılar açısından dönem sonu değerlemesi ve vergilendirmede değerlendirme hükümleri açısından farklı sonuçlar doğurmaktadır. Bu doğrultuda tenzilat konkordatosu veya karma konkordatonun mahkeme kararıyla kesinleşmesi neticesinde konkordato projesinin tasdik edilmesi yoluyla alınmasından vazgeçilen alacaklar, alacaklı yönünden değersiz alacak (yani gider/zarar) olarak kabul edilirken; borçlu yönünden ise vazgeçilen alacak (yani gelir/kâr) olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

6. SONUÇ

İşbu makalede; işletmelerin neden konkordato ilan etmek yoluna gittiği, konkordatonun borçlu ve alacaklılar açısından ne anlama geldiği, konkordato ve iflas erteleme arasındaki farkların neler olduğu, konkordato alacaklıların akıbeti ve konkordato müessesesinin vergi hukuku açısından sonuçları hakkında açıklamalara yer verilmiştir.

Görüldüğü üzere, iflas erteleme müessesesinin yürürlükten kaldırılması ve ekonomide yaşanan çeşitli sorunlar nedeniyle konkordato başvuruları artış göstermiştir. Bunu takiben mevzuatta yer alan bazı kavramların yeni yasal düzenlemeler ışığında yeniden yorumlanması gereği ortaya çıkmaktadır. Bu kavramlardan biri de hiç şüphesiz 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu'na göre bir amortisman yöntemi olarak sayılan ve mezkur Yasanın yasalaştığı ilk günden itibaren çok sınırlı değişikliğe uğramış olan “şüpheli alacaklar” müessesesidir.

Yazımızda detaylı olarak açıklandığı üzere, vergi idaresi iflas erteleme ilan etmiş olan şirketlerden olan alacaklılara şüpheli alacak karşılığı ayrılmasına izin verirken; konkordato kararı almış firmalardan olan alacaklılar açısından şüpheli alacak karşılığı ayrılmasına müsaade etmemektedir. Vergi İdaresinin bakış açısına göre her ne kadar kanun hükmü ile ödenmesi durdurulmuş olsa da, konkordato sürecinde yasal bir alacağın varlığı söz konusudur. Ancak; konkordato sürecinde, anılan bu alacağın tahsili belirsizlik arz et-

mektedir. Başka bir ifadeyle, 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 323. maddesinde düzenlenen şüpheli alacak karşılığı ayrılması için gerekli olan şartların varlığı söz konusudur.

Konkordato sürecinde gerek geçici mühlet, gerekse kesin mühlet verilmesi durumunda, konkordato talep eden borçlu aleyhine işçi alacakları ve nafaka alacakları dışında kamu alacakları için yapılan takip işlemleri için yapılan takipler dahil hiçbir alacak için takip yapılamamakta ve evvelce başlamış icra takipleri durmakta, konkordato mühletince ihtiyatî tedbir ve ihtiyatî haciz kararları uygulanmamakta ve konkordato dönemi boyunca bir takip muamelesi ile kesilebilen zamanaşımı süresi ve hak düşürücü süreler işlememektedir.

Konkordato hem alacaklılar, hem de borçlular açısından başlı başına belirsizlikle dolu bir süreçtir ve Türk icra ve iflas hukuku uygulamasında işlerliğini yaklaşık 8 ay önce yapılan değişikliklerle artırmış, ihdas tarihi itibarıyla eski ancak uygulama sonuçlarının ortaya çıkarılması yönüyle yeni ve yeterince tecrübe edilmemiş bir icra ve iflas hukuku kurumudur. Çünkü, borçlunun konkordato sürecinin sonundan hangi sonuçla çıkacağı ve mahkemenin ne yönde karar vereceği belirsizdir. Konkordato alacaklılar açısından bir alacağın tahsilini kuvvetlendirmekten ziyade, değinilen belirsizlikler nedeniyle alacağı şüpheli hale getirmektedir. Zira; konkordato alacaklıların tahsili açısından, vade sonunda alacağın kırılması (tenzilat) söz konusu olabileceği için iflas ertelemeyen bu yönüyle daha da zayıf bir müessesedir. İflas erteleme durumunda bile takiplerin durması nedeniyle alacağın şüpheli hale geldiği kanaatine ulaşmış olan vergi idaresinin tüm takiplerin benzer şekilde durduğu ama neticesinde alacağın tenzilat uğraması riskini içinde barındıran konkordato kararı almış borçlulardan olan alacaklılar açısından da şüpheli alacak karşılığı ayrılmasına izin vermesi gerektiğini düşünmekteyiz. 2018 yılında yaşanan ekonomik sıkıntıların bankacılık sektörünün ve reel sektörün mali tablolarında yarattığı tahribat ve 2019 yılının da açıklanan öncül ekonomik göstergeler açısından sıkıntılı bir süreç olacağı beklentisi nedeniyle mali açıdan yeterince dışsal olumsuzluğa maruz bırakılan işletmelerin konkordato ilan eden borçlularından olan alacaklılarına şüpheli alacak karşılığı ayırmalarına müsaade etmeyerek kazanmadıkları paranın vergisini ödeme yoluyla daha da mağdur etme-

32 Akif Akarca/Dr. Mehmet Şafak, “Konkordatonun Alacaklı ve Borçlu İçin Vergisel Sonuçları”, Dünya Gazetesi, 12.11.2018.

mek adına; kanun koyucu idarenin, iflas ertelemeye olduğu gibi konkordato da şüpheli alacak karşılığı ayrılmasına cevaz vermesi gerektiğini düşünmekteyiz. Şüphesiz, finansal kuruluşlar genellikle kredi ilişkisine girdikleri şirketlerden borcun belli katı kadar teminat aldıklarından, bu şekildeki bir kabulün yapılması genelde teminata bağlı olmayan alacaklar yoluyla piyasa riski taşıyan reel sektör işletmelerini rahatlatacaktır.

Ayrıca; her geçen gün daha da rağbet gören konkordato uygulamasının vergi mükellefleri ile vergi idaresi açısından açıklanan bu konuda yaşanan ihtilaf nedeniyle olası uyuşmazlıklara mahal vermemesi ve mükelleflerin vergiye gönüllü uyumlarının artırılmasını sağlamak için 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 323. maddesinde yer alan şüpheli alacaklar için karşılık ayırabilme şartlarından biri olarak "dava, icra veya konkordato safhasında bulunan alacaklar" ibaresinin eklenerek yasa değişikliğine gidilmesinin veya tebliğ ya da sirküler yoluyla tüm vergi mükelleflerine yol gösterecek idari bir düzenleme çıkarılmasının doğru olacağı kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

- 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu
- 2004 Sayılı İcra ve İflas Kanunu
- 7101 Sayılı İcra ve İflas Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
- 6183 Sayılı Amme Alacakları Tahsil Usulü Hakkında Kanun
- 6100 Hukuk Muhakemeleri Kanunu
- 7155 Sayılı Abonelik Sözleşmesinden Kaynaklanan Para Alacaklarına İlişkin Takibin Başlatılması Usulü Hakkında Kanun
- 669 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname
- Danıştay 4. Dairesinin 07.03.1995 tarihli Esas No: 1994/1124; Karar No: 1995/955 sayılı kararı
- Büyük Mükellefler Vergi Dairesi Başkanlığı, 20.6.2017 tarih ve 64597866-105[322]-11633 sayılı özelge
- İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı, 31.07.2015 tarih ve 11395140-019.01-71754 sayılı özelge
- İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı, 07.02.2010 tarih ve B.07.1.GİB.4.34.19.02-019.01-551 sayılı özelge
- Ankara Vergi Dairesi Başkanlığı, 17.02.2016 tarih ve B.07.1.GİB.4.06.18.02-105[323-2015-461]-6734 sayılı özelge

-Düzce Valiliği Defterdarlık Gelir Müdürlüğü, 06.05.2016 tarih ve B.07.4.DEF.0.81.10.00-VUK-05-11 sayılı özelge

-İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı, 11.05.2017 tarihli ve B.07.1.GİB.4.34.19.02-105[VUK-1-20178]-129208 sayılı özelge

-İzmir Vergi Dairesi Başkanlığı, 07.04.2014 tarih ve 84098128-125[6-2012/928]- 175 sayılı özelge

- TBMM Başkanlığı Adalet Komisyonu'na sunulan 13.11.2018 tarih ve 2/1286 esas numaralı kanun teklifi

-Akarca Akif ve Dr. Mehmet Şafak, "Konkordatonun Alacaklı ve Borçlu İçin Vergisel Sonuçları", Dünya Gazetesi, 12.11.2018

-Aslanoğlu, Suphi. İcra ve İflas Karşısında Ticari Alacaklar; Niteliği, Mevzuat Boyutu ve Muhasebe Uygulaması, Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi, 2

-Duman, M. Yalçın. İflas Ertelemesi ve Konkordato Uygulamalarında Alacakların Vergisel Durumu, *Yaklaşım*, 298

-Eroğlu, Orhan. *Uygulamada Konkordato*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018

-Kahraman, Abdulkadir. "Konkordato Halinde Alacak Değerlemesi: Şüpheli Alacak Mı Yoksa Değersiz Alacak Mı?" <https://kpmgvergi.com/Blog/Pages/FullBlog.aspx?article=929> (17.11.2018).

-Kuşoğlu, M. Volkan. Konkordato Kapsamındaki Alacak ve Borçların Değerlendirilmesi. *Vergi Sorunları*, 362

-Öğredik, Güven. "Borçlu İçin İflasın Ertelemesi Kararı Verilmişse Şüpheli Alacak Karşılığı Ayrılabilir Mi?", *Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi*, Aralık 2014.

-Özkan, Özgür. İflasın Ertelemesi Kararının Alacaklılar ve Kamu İdaresi Açısından Etkileri, *Sayıştay Dergisi*, 69

-Pekşen, Fatih. İflasın Ertelemesi Halinde Şüpheli Alacak Karşılığı Ayrılabilir Mi? Vergi Dünyası, 405

-Sezer, Yavuz. "Konkordato Kapsamındaki Alacaklara Karşılık Ayırmak Mümkün Müdür?" <https://www.dunya.com/kose-yazisi/konkordato-kapsamindaki-alacaklara-karsilik-ayirmak-mumkundur/431429> (17.11.2018)

-Yavuz, Mustafa. Konkordato Talebi Üzerine Mahkemece Verilen Mühlet Kararlarının Amme Alacaklarına Etkisi. *Vergi Sorunları*, 362

-Yüksel, Kemalettin. İflasın Ertelemesi Kararının Sonuçları, *Bankacılar Dergisi*, 59